

Monumentenzorg leeft vooral op 4 mei

Elk dorp en iedere stad heeft ze: gedenktekens die herinneren aan het leed en de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. Plaquettes, begraafplaatsen en gedenkkruizen, monumenten zijn er in vele vormen. Vaak wordt er op 4 mei een bloemenkrans gelegd om de slachtoffers van

de oorlog te herdenken. Op andere dagen liggen ze er verlaten bij. Steeds meer monumenten dreigen daardoor in de vergetelheid te raken. Een rondje door Groningen en Drenthe langs een aantal bekende en minder bekende gedenkplaatsen.

Door **Nynke Been**

Delfzijl

■ Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de volledige joodse gemeenschap van Delfzijl per trein afgevoerd. Aan de voorkant van het stationsgebouw in Delfzijl is een plaquette bevestigd die herinnert aan deze gebeurtenis, die op 11 maart 1942 plaatsvond. De 133 joden uit de gemeente werden toen opgepakt en via het station afgevoerd naar Amsterdam. Na een verblijf in het concentratiekamp in Westerbork kwamen ze terecht in Auschwitz en Sobibor. Slechts twee van hen keerden na de oorlog terug.

De Nederlandse Spoorwegen zorgen, als eigenaar van het stationsgebouw, voor het onderhoud van de plaquette. De plek staat wel op de lijst van herdenkingstekens van de gemeente, maar wordt op 4 mei niet aangedaan door de deelnemers aan de herdenkingsbijeenkomst.

Op andere dagen zijn het vooral reizigers die voorbij haasten. Mensen die een bloemetje leggen om stil te staan bij de gruwelijkheden van de Tweede Wereldoorlog komen daardoor nauwelijks voor. G. Wisse verzorgt af en toe een

▲ Deze plaquette in Delfzijl herinnert aan de 133 joden die in de oorlog werden afgevoerd naar Duitsland en van wie slechts twee terugkeerden.

Foto Jan Pitt

rondleiding langs joodse monumenten in de gemeente: „Maar er is heel weinig belangstelling voor. Alleen oude mensen zijn geïnteresseerd. Vaak doe ik de plaquette bij het station niet aan, omdat het aan de overkant van een drukke weg ligt, en dat is toch lastig met anderen.”

Groningen

■ Pas in 1975 werd in de stad een monument opgericht ter nagedachtenis aan de Groningse verzetsstrijder Casper Naber. Op de plek waar nu studentenvereniging Vindicat haar kroeg heeft, stond in de oorlog het Scholtenshuis, het hoofdkantoor van de Duitse Sicherheitsdienst. Naber zat tijdens de oorlog in het Groningse verzet en zorgde er onder meer voor dat een joodse familie ondergebracht werd op aan de Friesestraatweg. Ook onderhield hij via een geheime zender contact met het Engelse vasteland. In 1944 werd hij echter opgepakt door de Duitsers en afgevoerd naar het Scholtenshuis. Daar ondervroegen en folterden Duitsers opgepakte verzetsstrijders om zoveel mogelijk informatie te krijgen over het verzet. Naber weigerde dat en zag geen andere uitweg: hij sprong van de zolderverdieping van het Scholtenshuis de dood tegemoet om zijn contacten in het verzet niet te verraden.

Erg veel bekendheid met de plaquette of het Scholtenshuis is er niet bij de gemeente. „Ik weet eigenlijk niet eens of er in dat pand mensen zijn omgeko-

▲ Dit bordje hangt op de plek waar verzetsstrijder Naber uit het raam van het Scholtenshuis sprong.

Foto Bert Jippes

men” erkent een woordvoerder. Ook de VVV kan nieuwsgierige toeristen niet verder helpen. „Misschien dat een van mijn collega's het weet, maar ik denk het niet”, aldus de telefoniste. De stadswandelingen voeren ook niet langs de plaquette bij de naar de strijder vernoemde Naberpassage.

Alteveer

■ De Duitsers moeten de wanhooop in 1945 aardig nabij zijn geweest. Dat blijkt wel uit het feit dat zij op 13 april een groep mariniers, slechts bewapend met een mitrailleur die na elk salvo haperde, er op uit stuurden om de stellingen van de Polen in de buurt van het Groningse Alteveer te lokaliseren. De Polen staken de schuur, waarin de Duitsers zich hadden verschanst, in brand. De Poolse militair Bernhard Grabowski kwam bij het treffen om. Toen de Duitsers de brandende schuur uitvluchtten, renden zij rechtstreeks in een kogelregen van Poolse geweren. De Duitse mariniers gaven zich vrijwel direct over. De gesneuvelde Pool werd op de begraafplaats van Alteveer begraven. Op verzoek van de plaatselijke bevolking werden zijn stoffelijke resten niet naar de centrale Poolse begraafplaats te Breda overgebracht, zoals gebruikelijk. De Alteveersters wilden 'hun' Pool houden.

Het graf is geadopteerd door de twee basisscholen in de gemeente. Leerlingen van groep acht leggen elk jaar een krans bij het monument. Volgens schooldirecteur Jan Geert Ste-

▲ Het graf van de Pool die op 13 april 1945 in bij Alteveer het leven liet.

Foto Hans Banus

renborg vergt het graf niet veel onderhoud. „We hebben een keer een impregneerbedrijf laten kijken naar de scheuren die waren ontstaan, verder kunnen we het zelf af.” Volgens Sterenborg trekt het monument niet veel bezoekers. „Heel af en toe komen er Poolse oud-militairen kijken.”

9D 4-5-01